

ФЕТЬКО Ю. І.,

доктор філософії в галузі права,
доцент кафедри міжнародного права
(Державний вищий навчальний
заклад «Ужгородський національний
університет»)

УДК 346(4):339.92(4):338.22(477)

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.2.2.40>

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ

У статті досліджено, що сучасні глобалізаційні процеси суттєво впливають на соціально-економічний розвиток України та держав Вишеградської групи, перед якими постають нові зовнішні і внутрішні виклики. Водночас ці виклики, у своїй сукупності, зумовлюють різку диференціацію розвитку окремих регіонів цих держав і важливим кроком щодо подолання цього явища є використання потенціалу транскордонного співробітництва. Встановлено, що правовими засадами транскордонного співробітництва України та держав Вишеградської групи є Конституції, міжнародні договори, що регулюють відносини у цій сфері, згода на обов'язковість яких надана парламентами цих держав, закони та підзаконні акти, які прийняті парламентами цих держав для створення відповідного правового простору в межах якого можуть налагоджуватися зв'язки та здійснюватися транскордонне співробітництво. З'ясовано, що держави Вишеградської групи орієнтуються та розвивають транскордонне співробітництво в рамках правових інструментів ЄС. Також, прослідковується, що Польща, Угорщина та Чехія не підписали Додатковий протокол, який стосується органів транскордонного співробітництва та Протокол № 2 про міжтериторіальне співробітництво до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами та властями на відміну від Словаччини, а також, що жодна із країн не підписала Протокол № 3 про об'єднання єврорегіонального співробітництва до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами та властями, а Україна на відміну від них приєдналась та ратифікувала їх. Визначено, що сьогодні як ніколи актуальним є удосконалення правового регулювання транскордонного співробітництва України та держав Вишеградської групи. Адже усунення правових бар'єрів, які сьогодні існують при здійсненні транскордонного співробітництва місцевими та регіональними органами влади, а також юридичними особами цих країн створить основу для успішної реалізації транскордонних програм і проєктів у різних сферах.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, Україна, держави Вишеградської групи, правове регулювання, міжнародні договори, міждержавні договори, закони, європейське об'єднання територіального співробітництва, юридичні особи, ЄС, РЕ.

Fetko Yu. I. Legal basis of cross-border cooperation of Ukraine and the Visegrad Group states

The article examines that modern globalization processes significantly affect the socio-economic development of Ukraine and the Visegrad Group states, for these states there

are new external and internal challenges. At the same time, these challenges, in their totality, cause a sharp differentiation of the development of individual regions of these states and an important step in overcoming this phenomenon is the use of the potential of cross-border cooperation. Legal basis of cross-border cooperation between Ukraine and the Visegrad Group states these are the Constitutions, international treaties, laws of these states, appropriate legal space, within which can be established cross-border cooperation. It was found that the Visegrad Group states are oriented and develop cross-border cooperation within the framework of EU legal instruments. It is also traced that Poland, Hungary and Czechia have not signed the Additional Protocol and Protocol No. 2 concerning interterritorial co-operation to the European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities, unlike Slovakia, and that none of the states have not signed Protocol No. 3 concerning Euroregional Co-operation Groupings (ECGs) to the European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities. Unlike them, Ukraine joined and ratified the Protocol No. 3 to the Convention. The elimination of legal barriers that exist today in the implementation of cross-border cooperation by local and regional authorities, as well as legal entities of these states will create a bases for the successful implementation of programs and projects of cross-border in various spheres.

Key words: *cross-border cooperation, Ukraine, the Visegrad Group states, legal regulation, international treaties, interstate treaties, the laws, European Grouping of Territorial Cooperation, legal entities, EU, CE.*

Вступ. Сучасні глобалізаційні процеси суттєво впливають на соціально-економічний розвиток України та держав Вишеградської групи, перед якими постають нові зовнішні і внутрішні виклики, такі як: вплив COVID-19, війна, міграція, гуманітарна та економічна кризи та ін. Водночас у своїй сукупності ці виклики зумовлюють різку диференціацію розвитку окремих регіонів цих держав. Важливим є використання потенціалу транскордонного співробітництва аби подолати це явище. За умов належної державної підтримки та координації транскордонне співробітництво може стати потужним каталізатором розвитку регіонів України та держав Вишеградської групи. Сьогодні надзвичайно важливим є належно врегулювати суспільні відносини у сфері транскордонного співробітництва, адже усунення правових, адміністративних, технічних, інформаційних та інших бар'єрів, які сьогодні існують при здійсненні транскордонного співробітництва створить основу для успішної реалізації транскордонних програм і проєктів у різних сферах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти правових засад транскордонного співробітництва України та держав Вишеградської групи досліджувались такими вченими як: Артёмов І.В., Білак О.О., Васильєв Є.О., Волошин Ю.О., Гарагонич В.В., Гегедош К.В., Євчак Ю.Б., Зарді А., Камінська Н.В., Кіш Є.Б., Колодяжна В.В., Лесечко М.Д., Маковський С.О., Менджул М.В., Мікула Н.І., Мірзоев Р.Ш., Очкаї Д., Папаяні С.В., Полівода К.І. та інші. Однак дослідження щодо правових засад транскордонного співробітництва України та держав Вишеградської групи сконцентровані переважно навколо історичних, політологічних, економічних, соціальних питань, а також питань державного управління і міжнародних відносин, а аналіз наукових розробок вітчизняних вчених-юристів дає підстави встановити, що на цей час юридичною наукою не достатньо уваги приділяється дослідженню правовим засадам транскордонного співробітництва України та держав Вишеградської групи.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження правових засад транскордонного співробітництва України та Вишеградської групи.

Результати дослідження. Україна та держави Вишеградської групи (Чехія, Угорщина, Польща та Словаччина) підписали та ратифікували основні документи, які врегульовують транскордонну співпрацю, Європейську рамкову конвенцію про транскордонне

співробітництво між територіальними общинами або властями та Європейську хартію місцевого самоврядування. Однак прослідковується, що Польща, Угорщина та Чехія не підписали Додатковий протокол, який стосується органів транскордонного співробітництва та Протокол № 2 про міжтериторіальне співробітництво до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами та властями на відміну від Словаччини. Також прослідковується, що жодна із країн не підписала Протокол № 3 про об'єднання євро регіонального співробітництва до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами та властями, Україна на відміну від них приєдналась до них та ратифікувала [1–6].

Правовою основою для двосторонньої співпраці, у тому числі щодо розвитку транскордонного співробітництва Україною та державами Вишеградської групи укладені міждержавні договори про добросусідство, дружні відносини і співробітництво. Наприклад, укладені такі договори: Польщею з Словаччиною у 1992 р., з Україною у 2000 р. та з Чехією у 2000 р., Угорщиною з Україною у 1991 р., з Словаччиною у 1995 р. Словаччиною з Польщею у 1992 р., з Чехією та Україною у 2000, з Угорщиною у 2001 р. Чехією з Словаччиною у 1992 р., з Польщею у 1993 р. Україною з державами Вишеградської групи, укладені договори з Польщею у 1992 р., з Словаччиною у 1993 р., з Угорщиною у 1991 та з Чехією у 1995 р. [7–11].

Конституція і закони України та держав Вишеградської групи створюють відповідний правовий простір в межах якого можуть налагоджуватися зв'язки та здійснюватися транскордонне співробітництво. В Україні та державах Вишеградської групи розроблено значну кількість нормативно-правових актів щодо здійснення транскордонного співробітництва місцевими та регіональними органами влади, а також юридичними особами. Наприклад, систему місцевих та регіональних органів влади та їх взаємодію, повноваження приймати рішення щодо місцевого соціально-економічного та культурного розвитку, які стосуються й транскордонного співробітництва із місцевими та регіональними органами влади, а також юридичними особами інших держав, закріплюють такі закони: у Польщі як: Закон «Про асоціації», Закон «Про самоврядування воєводств», Закон «Про приєднання органів місцевого самоврядування до міжнародних асоціацій місцевих та регіональних громад»; в Угорщині Закон «Про органи місцевого самоврядування в Угорщині»; в Словаччині закони Закон № 369/1990 «Про органи місцевого самоврядування», Закон № 221/1996 «Про адміністративно-територіальний устрій Словацької Республіки», Закон № 222/1996 «Про організацію державного управління на місцевому рівні та про внесення змін і доповнень до деяких законів», Закон № 302/2001 «Про самоврядування вищих територіальних одиниць (Закон про самоврядні регіони)», Закон № 416/2001 «Про передачу деяких повноважень від органів державного управління муніципалітетам і вищим територіальним одиницям», Закон № 453/2001 «Про внесення змін до Закону № 369/1990 «Про органи місцевого самоврядування та до деяких інших законів», Закон № 528/2008 «Про підтримку з фондів Європейського Союзу», Закон № 539/2008 «Про регіональний розвиток» закріплюють систему місцевих та регіональних органів влади та їх взаємодію, наділяють їх повноваженнями приймати рішення щодо місцевого соціально-економічного та культурного розвитку, у т.ч. і щодо розвитку транскордонного співробітництва із місцевими та регіональними органами влади, а також юридичними особами інших держав, в Чехії закони Чехії Закон «Про муніципалітети», Закон «про регіони» Закон «Про столицю Прага»; в Україні закони «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про місцеві державні адміністрації» та ін. [7–12].

Окрім, них в державах Вишеградської групи діє й спеціальний закон, в Угорщині з 2007 р., Польщі та Словаччині з 2008 року та в Чехії з 2009 р., який врегульовує організаційно-правову форму, мету, завдання, порядок утворення та діяльність, матеріальне та фінансове забезпечення європейського об'єднання територіального співробітництва, участь у заснуванні якого можуть брати як місцеві та регіональні органи влади так і, юридичні особи. На відміну від держав Вишеградської групи в Україні з 2004 р. діє Закон України «Про транскордонне співробітництво». Він визначає поняття транскордонного співробіт-

ництва, унормовує статус місцевих та регіональних органів влади та їх об'єднань в якості суб'єктів транскордонного співробітництва і окреслює їх повноваження, визначає поняття щодо угод про транскордонне співробітництво, єврорегіонів, об'єднань єврорегіонального співробітництва, європейських об'єднань територіального співробітництва, проєктів транскордонного співробітництва, державної підтримки та державної програми розвитку транскордонного співробітництва та ін. [7–12].

Однак, сьогодні як ніколи актуальним є удосконалення правового регулювання транскордонного співробітництва України та держав Вишеградської групи. Серед важливих завдань щодо удосконалення правового регулювання транскордонного співробітництва слід виділити наступні: Польщі необхідно вдосконалити процедуру створення європейського групування територіального співробітництва, важливо більш конкретно врегулювати кроки створення, фінансовий менеджмент та нагляд європейським об'єднанням територіального співробітництва; Угорщині варто більш чітко врегулювання відповідальність органу, який реєструє європейське об'єднання територіального співробітництва, а також удосконалити законодавство щодо розвитку малого та середнього бізнесу в прикордонних регіонах; Словаччині доцільно було б вдосконалити законодавство щодо генеральної асамблеї та визначити термін та компетенції директора європейського об'єднання територіального співробітництва. Крім того, також важливо вдосконалити законодавство щодо бухгалтерського обліку та оподаткування європейського об'єднання територіального співробітництва; Чехії потрібно вдосконалити законодавство щодо процедури створення та фінансової відповідальності європейського об'єднання територіального співробітництва та ін.; Україні варто здійснити уніфікацію термінології та узгодити її із стандартами ЄС; привести у відповідність законодавство України у сфері транскордонного співробітництва із положеннями Протоколу № 2 та Протоколу № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, чітко встановити статус органу транскордонного співробітництва за об'єднанням єврорегіонального співробітництва, важливим також є розмежування організаційних структур транскордонного співробітництва та органу транскордонного співробітництва, встановити компетенцію місцевих органів влади щодо європейського об'єднання територіального співробітництва, об'єднання єврорегіонального співробітництва та єврорегіону та ін.

Висновки. Правовими засадами транскордонного співробітництва України та держав Вишеградської групи є Конституції держав, міжнародні договори держав, що регулюють відносини у цій сфері, згода на обов'язковість яких надана парламентами цих держав, закони цих держав та підзаконні акти, які прийняті парламентами цих держав для створення відповідного правового простору, в межах якого можуть налагоджуватися ці зв'язки та здійснюватися транскордонне співробітництво. Незважаючи на те, що розроблено значну кількість нормативно-правових актів щодо реалізації транскордонного співробітництва місцевими та регіональними органами влади, а також юридичними особами держав Вишеградської групи, звертається увага на те, що держави Вишеградської групи, на відміну від України, не використовують правові інструменти розроблені Радою Європи для розвитку транскордонного співробітництва. Вони орієнтуються та розвивають транскордонне співробітництво у рамках правових інструментів Європейського Союзу. Також, сьогодні актуальним є удосконалення правового регулювання транскордонного співробітництва України та держав Вишеградської групи. Адже усунення правових бар'єрів, які сьогодні існують при здійсненні транскордонного співробітництва місцевими та регіональними органами влади, а також юридичними особами цих країн створить основу для успішної реалізації транскордонних програм і проєктів у різних сферах.

Список використаних джерел:

1. Chart of signatures and ratifications of Additional Protocol to the European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities. Available online: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by->

treaty&treatynum=159 (accessed on March 13, 2023).

2. Chart of signatures and ratifications of European Charter of Local Self-Government. Available online: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=122> (accessed on March 13, 2023).

3. Chart of signatures and ratifications of European Outline Convention on Trans-frontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities. Available online: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=106> (accessed on March 13, 2023).

4. Chart of signatures and ratifications of Protocol No. 2 to the European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities concerning interterritorial co-operation. Available online: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=152> (accessed on March 13, 2023).

5. Chart of signatures and ratifications of Protocol No. 2 to the European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities concerning interterritorial co-operation. Available online: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=152> (accessed on March 13, 2023).

6. Chart of signatures and ratifications of Protocol No. 3 to the European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities concerning Euroregional Co-operation Groupings (ECGs) and its Appendix. Available online: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=206> (accessed on March 13, 2023).

7. Legislative framework of Czechia: <https://www.zakonyprolidi.cz/#>. Available online: (accessed on March 13, 2023).

8. Legislative framework of Hungary: <https://net.jogtar.hu/>. Available online: (accessed on March 13, 2023).

9. Legislative framework of Poland: <https://www.gov.pl/>. Available online: (accessed on March 13, 2023).

10. Legislative framework of Slovakia: <https://www.slov-lex.sk/ezz>. Available online: (accessed on March 13, 2023).

11. База даних «Законодавство України»: <https://www.rada.gov.ua/> (дата доступу: 13 березня 2023).

12. Comparative analysis on the competencies of regional and local authorities in the field of CBC of the 5 countries. Available online: https://budapest.cesci-net.eu/wp-content/uploads/_publications/CESCI-IVF_2021-Study-Comperative-analysis-authorities_EN.pdf (accessed on March 13, 2023).

